

Documentació referent a l'organització de la funció notarial a Cervera (1281-1451)¹

MONTSERRAT GARRABOU I PERES
*Llicenciada en història medieval
per la Universitat de Barcelona*

Els documents que presentem pertanyen al Fons Municipal i al Fons Notarial de l'Arxiu Històric Comarcal de Cervera (AHCC). En concret, d'aquest darrer fons, els documents formen part d'unes «Ordinationes Regie Collegii Notariorum Cerverie» (ORCNC). Aquest exemplar està paginat i moltes de les 120 pàgines de què consta estan en blanc (concretament la 4, 42-44, 69-79, 86, 96, 98-103, 105-107, 109, 111 i 112). Entre els folis es troben alguns papers solts que semblen notes que no s'arribaren a passar al manual (són els folis que hem numerat com a 28 bis, 68 bis i 114 bis). Adherits a les pàgines 2 i 3 hi ha dos pergamins de mides reduïdes molt malmesos per la humitat. La

1. Aquest conjunt documental que ara publiquem formava part de l'apèndix de la tesi de llicenciatura dirigida pel professor doctor Manuel Riu Riu, que duia per títol *L'organització del Col·legi de notaris de Cervera als segles XIV i XV, i el catàleg dels protocols del districte notarial de Cervera*, i que va ser defensada al Departament d'Història Medieval de la Universitat de Barcelona al setembre de 1985. A la *MisceHània Cerverina* IV i V publicàvem un extret del seu contingut, i a la número VI ja avançàvem una part de la documentació, tota inèdita, que contenia.

diferència d'escriptura és ben palesa entre unes actes i altres. Mentre algunes són quasi il·legibles, n'hi ha que estan fetes amb tanta cura que inclouen figures miniaturades (són les pàgines 5, 7 i 9). La mida dels folis és de 21 × 27'5 cm. L'estat de conservació és bo i, a més, va ser restaurat acuradament. Les pàgines 1, 81-82 i 120 són les que estan més malmeses per la humitat. L'enquadernació està feta en pell i és recent.

1

1281, agost, 16. Lleida

Pere II concedeix l'escrivania de la vila de Cervera als paers i universitat d'aquesta a canvi d'un tribut de mil sous barcelonesos de tern.

AHCC, Fons Municipal, 1281, pàg. s/n.

Noverint universi. Quod nos Petrus, Dei gratia rex Aragonum, attributamur et sub certo tributo tradimus vobis paciariis et universitati proborum hominum Cervarie, scribaniam dicte ville / Cervarie a Kalendis instantis septembris ad tres annos primos et continue venturos ad quam scribaniam deservendam vos assignatis et constituatis tabelliones idoneos et /³ sufficientes quod videntes necessarios ad eandem quod tabelliones facta prius de eis examinatione per Jacobum de Bianya, iurisperitum, et recepto per eundem ad eis sacramento que se in / dicto officio tabellionatus habeant fideliter, atque bene exerceant in dicta villa et eius termino, auctoritate nostra tabellionatus officium antedictum, per totum predictum trienium, et nulli / alii preter eos. Quod etiam tabelliones possitis mutare si vobis visum fuerit expedire examinatione et sacramento recepto per dictum Jacobum de Bianya, et ipsi /⁶ tabelliones respondeant de (suo officio et ut) lucrati fient pro dicto officio infra dictum tempus recipiant tamen per scripturis iuxta taxationem a nobis editam supra eo. Faciant et dicti / tabellionis libros notarum ut largius memorie conserventur. Et in cartis publicis quas fecerint sic subscribant: «Ego talis, auctoritate domini regis publicus notarius Cervarie, / hoc scripsi Kalendarium vero taliter in catis penant. Actum est hoc regnante regi Petro, tali die et anno». Nos vero omnibus publicis scriptoris quas dicti tabelliones per vos /⁹ sic constitui infra dictum tempus bene et fideliter confecerint auctoritatem impendimus et decretum vos autem detis nobis pro tributo dicte scribanie in quolibet dictorum trium / annorum mille solidos monete barchinonensi de terno. Quos solvatis nobis vel cui mandaverimus per tres tertias cuiusque anni, de quatuor in quatuor mensibus. Datum Ilerde, xvii Kalendas septembris, anno Domino millesimo duocentesimo octogesimo primo.

2

1287, desembre, 13. Tarragona

Privilegi que el rei Alfons II concedeix als prohoms i universitat de Cervera a fi de regular la duració dels càrrecs d'assessor i escrivà de les corts del veguer i del batlle de la vila.

AHCC, Fons Municipals, 1287, pàg. s/n.

Noverint universi. Quod nos Alfonsus, Dei gratia rex Aragonum, Maiorice et Valentie ac Comes Barchinone, volumus et concedimus vobis pro-bis hominibus / et universitati Cervarie, quod assessores et scriptores curie vicarii et baiuli Cervarie non sint ibi perpetui set mutantur quolibet anno, /³ salvo quod si baiulus et vicarius dicti loci aliquos ex predictis officia-libus retinere voluerint et esse in ipsis officiis per trienium vel quadrien-/nium propter sufficientiam et legalitatem eorum possint hoc facere. Pre-terea, cum constet nobis Petrum Andree, assessorem baiuli, Romeum / Cri-dador, scriptorem vicarii, et Raimundum Maioris, scriptorem baiuli et Ar-naldum de Villagrassa, assessorem vicarii aut /⁶ auctoritatis nostre, non esse sufficientes in dictis officiis exercendis nec ipsos bene usos fuisse, privamus et removemus ipsos ab offi- / ciis predictis exercendis, ita quod ipsis officiis non utantur de cetero in curiis supradictis. Mandantes univer-sis officialibus et subdi- / cis nostris, quod hanc concessionem nostram firmam habeant et observent et non contraveniant nec aliquod contrave-nire permittant /⁹ aliqua ratione. Datum Tarrachone, idus decembris, anno Domini MCLXXX septimo.

3

1329, febrer, 26

Constitució del primer concili provincial tarragoní presidit per l'arquebisbe i patriarca, Joan d'Aragó. En una primera part es pretén posar remei a l'incompliment dels beneficis eclesiàstics per part dels preveres i rectors de les parròquies. En un segon apartat, es procura delimitar les competències entre notaris laics i clergues en els llocs de jurisdicció eclesiàs-tica, basant-se en una altra constitució de Tarragona.

AHCC, Fons Municipal, ORCNC, pàg. 63.

Hanc constitutionem fecit patriarcha a sede apostolica legatus / super beneficiorum, serviciis et notariis et de pertinentiis eorum /³ in suo primo consilio quarto Kalendas marcii, anno Domini M / ccc vicesimo nono.¹

Quia nonnulli minus proinde attendentes quod propter officium sunt /⁶ beneficia ecclesiastica instituta vix aut numquam celebrant / in ecclesiis quas obtinent seu in quibus institute sunt dignitates / vel beneficia quarum ratione celebrare tenentur, ideo sacri /⁹ approbatione consilii, precepimus statuente ut omnes et singuli / parrochiarum Rectores et quivis alii dignitates vel beneficia, quo- / cumque nomine conseantur, nunc vel imposterum obtinentes, quorum /¹² ratione missas celebrare tenentur in ipsis ecclesiis et altaribus / in quibus et huiusmodi^a sunt dignitates vel beneficia decies saltim in anno / missas celebrent, nisi absentia vel alia iusta causa ad arbitrium /¹⁵ diocesis proprii eos reddat probabiliter excusatos et quisquis autem / huius salutaris statuti temerarius extiterit, violatas a perceptione / fructuum et proventum ecclesie dignitatis vel beneficii, huiusmodi donech /¹⁸ decies ut predicatur celebrando moram suam perurgaverit noviter / se suspensum, qui per diocesem ipsam in utilitatem ipsius ecclesie dignitatis vel beneficii penitus convertatur. Preterea super constitutione /²¹ sacri consilii Terrachone incipienti: «Item cum nullus in alienam / setegem etc.»² santimus declarantes quod quicumque tabelio Regis / habens auctoritatem possit in locis in quibus scribanie sunt ecclesie conficere /²⁴ et recipere instrumenta inter extraneos et privatos, omnes protestationes, / venditiones, emptiones et appellationes, preter testamenta / et instrumenta nuptialia, qui contractus et actus testamentorum et nuptiarum /²⁷ ad solum rectores ecclesiarum in sua parrochia decernimus pertinere, / verum tamen quia clerici non debent se inmissere laycorum processus, / acta iudicialia, sententie et eorum diffinitiones cum^b notarios laycos, /³⁰ et non cum^c clericos nec rectores ullatenus spectet recipere, scribere / nec etiam conficere, excommunicationis sententiam in hiis scriptis innodamus. Datum / quarto Kalendas marcii, anno Domini M^occc vicesimo nono, in /³³ suo primo consilio. Provisa.

1. Al primer concili provincial de Tarragona que va presidir l'arquebisbe Joan d'Aragó, intitulat «patriarca d'Alexandria», el 25 de febrer de 1329 no s'hi troba aquesta constitució (vegeu *Constitutionum Provincialium Tarraconensium*, índex).

a. «et huiusmodi» interliniat.

2. A les constitucions provincials de Tarragona publicades (1239-1329), no s'ha pogut identificar aquesta constitució. Pensem en una possible confusió del copista, ja que la constitució «Cum nullus in alienam setegem etc.» es troba en el segon concili presidit per l'arquebisbe Pere Clasquerí el 13 de febrer de l'any 1367 («*Constit. Provinc. Tarrac.*», lib. II, tít. V, cap. III, pàg. 84).

b. «ad» a l'original.

c. Idem.

4

1355, setembre, 28. Barcelona

El rei Alfons estableix dues disposicions per tal de regular l'ofici de notari a Cervera. La primera sobre el nomenament de notaris i la segona, segons els costums que regeixen a Barcelona, sobre el destí dels protocols dels notaris difunts.

AHCC, Fons Notarial, ORCNC, pàgs. 30 i 31.

Nos Alfonsus, Dei gratia rex Aragonum, Valentie, Sardinie et Corsice ac comes / Barchinone. Quia pro parte vestri paciariorum et proborum hominum ac universitatis /³ ville Cervarie nobis fuit humiliter supplicatum quod cum aliquando contingat per / baiulum cum consilio et assensu paciariorum dicte ville creare aliquos in nota- / rios dicte ville dignaremur concedere ac etiam indulgere quod aliquis non possit per /⁶ dictos baiulum et paciarios in notarium creari, ibidem quousque per tres annos / adistendo notarie officium steterit cum aliquo notario dicte ville vel alterius loci / ditioni ac dominationi nostre subiecte. Idcirco supplicacioni vestre ut pote rationi con- /⁹ sone annuentes benigne, volumus ac vobis concedimus quod in dicta villa per dictos / baiulum, cum consilio et assensu paciariorum quicumque fuerint, non admittatur / nec creari possit aliquis in notarium eiusdem ville quosque probaverit, aut plenam /¹² fidem fecerit, quod cum aliquo notario seu aliquibus notariis infra ditionem ac do- / minationem nostram steterit per tres annos a distendo ac exercendo officium notarie / predictum. Insuper quia in civitate Barchinone et alibi in aliquibus locis infra Ca- /¹⁵ thaloniam constitutis quilibet notarius in suo ultimo testamento legat et legare potest capibrevia, instrumenta et alias scripturas publicas et autenticas per / ipsum notarium receptas et confectas, et etiam alia capibrevia et quaslibet / alias scripturas aliorum notariorum defunctorum ei comissas, cui vult alii connota- /¹⁸ rio suo, certa conditione aut vinculo in dicto legato adiecta quod siquidem legatum / si notarios cui fit vult id recipere, observatur per vicarium et baiulum Barchinone ali- / osque officiales nostros alias nisi dictus notarius legatarius dictum legatum recipere vo- /²¹ luerit. Vicarius Barchinone dicto casu comittit dicta capibrevia et instrumenta / ac alias scripturas illo notario quem maluerit. Volumus ac huius carte nostre serie / concedimus quod in dicta villa Cervarie observetur consuetudo huiusmodi. Et utantur /²⁴ notarii dicte ville prout in civitate Barchinone usitatur et etiam observatur. Man- / dantes per presentem baiulo dicte ville ceterisque officialibus nostris presentibus et qui pro / tempore fuerint quatenus concessiones nostras huiusmodi firmas habeant et ob- /²⁷ servent et faciant inviolabiliter observari et non contraveniant nec aliquem contra- / venire permittant aliqua ratione. Mandantes etiam dicto baiulo quod instrumentis et aliis / scripturis predictis ut predicatur legatis, auctoritatem suam et decretum impendat prout /³⁰ est hactenus fieri assuetum, in cuius rei testimonium presentem fieri iussimus nostro / sigillo pendenti munitam. Datum Barchinone IIII Kalendas octobris, anno Domino millesimo / cccxxx quinto. Provisa. A.

5

1338, abril, 16. Barcelona

Privilegi que el rei Pere III concedeix al batlle de Cervera davant les peticions dels notaris de la vila. És l'aprovació reial del conjunt d'ordinacions notarials ja vigents i el reconeixement de la corporació local dels notaris.

AHCC, Fons Notarial, ORCNC, pàg. 29.

Petrus dei gracia Rex Aragonum, Valentie, Sardine et Corsice, Comesque Barchinone /, fidei nostro Baiulo Cervarie qui nunc est vel qui pro tempore fuerit vel eorum /³ locatentibus. Salutem et gratiam. Pro parte notariorum ville Cervarie fuit proposi- / tum coram nobis. Quod cum ipsi aut maior et sanior pars eorum ad honorem et laudem / domini nostri Ihesu Christi et beatissime virginis Marie matris eius et beatorum Francisci et Domini- /⁶ ci confessorum, inter se ordinaverint quod omnes de eorum officio simul faciant quolibet / anno secunda die veneris kadragesime fratribus minoribus, et die veneris ante festum Ra- / mispalmarum fratribus predicatoribus ville predictae unam pietanciam, teneantque unum /⁹ cereum coram altari beate Marie maiori ipsius ville, qui qualibet die in consecra- / cione et elevatione Ihesu Christi corporis accendatur; fecerintque inter se aliquas ordinationes / super dicto officio de non recipiendo instrumenta debitorum super mutuis iudeorum diebus /¹² dominicis et aliis festivitibus sollempnibus et alias plures ordinationes inter se fe- / cerint ad tollendum fraudes que per imperitiam vel alias possent in dicto officio eminere. / Et aliqui ex ipsis notariis nolint predictis ordinationibus assentire nec solvere ali- quid /¹⁵ in dictis pietanciis et in missione cerei supradicti, fuit nobis humiliter supplicatum per / nos eisdem et dicto Notarie officio super predictis de benignitate regia provideri. Id circo / dicte supplicacioni annuentes benigne volumus et vobis dicimus et mandamus, quatenus nedum /¹⁸ dictas ordinationes per dictos notarios factas immo etiam quascumque alias per eos facien- / das super eorum officio supradicto dum tamen vobis costite- rit (sic) factas esse per maiorem et sa- / niozem partem eorum et non fuerint facte in diminutionem nec contra iurisdictionem nostram vel¹ /²¹ subditorum nostrorum nisi tamen ad regulandum et conservandum eorum officium supradictum, tenea- / tis et observetis et teneri et observari faciat. Compellendo Notarios contradicentes / predictis ad solvendum tam pro tempore preterito quam futuro id quod solvere habeant in /²⁴ dictis pietanciis et missione cerei et alias ad tenendum et servandum quidquid per maiorem / saniozem partem dictorum notariorum super dicto eorum officio iuxta formam predictam fuerit or- / dinatum. Datum Barchinone XVI kalendas madii anno domini MCCC tricesimo octavo.

1. Subratllem allò que en l'original del document apareix com a més rellevant a través del dibuix d'una mà que ho assenyala.

6

1366, abril, 21. Barcelona

L'infant Joan requereix a tots els bisbes i prelats del Principat que permetin actuar als notaris, que ho són per autoritat reial, als llocs eclesiàstics, tal com ho estableixen les constitucions i costums de Catalunya.

AHCC, Fons Notarial, ORCNC, pàgs. 32 i 33.

Infans Johannes, serenissimi domini regis primogenitus, eiusque regnorum et terrarum / Generalis Gubernator, venerabilibus in Christo patribus, episcopis et aliis prelatibus ac nobilibus /³ baronibus et militibus infra Cathalonie principatum constitutis, presentibus et futuris, eorumque / procuratoribus et officialibus et aliis etiam ad quos presentes pervenerint. Salutem et dilectionem. / Pro parte fidelium nostrorum notariorum ville Cervarie fuit coram nobis propositum cum querela, /⁶ quod licet ipsi notarii et eorum predecessores, ex regia auctoritate eis concessa, semper usi fuerint et utantur / recipere, presentare, ac etiam publicare, instrumenta protestationum et requisitionum et aliorum diversorum / contractuum in terris et locis vestris vestreque iurisdictioni submissis. Ac tamen vos seu procuratores ac /⁹ baiuli vestri, dictorum prelatorum, baronum et militum et vestri officiales rectores iurisdictionis / et impedire nitimini dictos notarios, in recipiendo et conficiendo instrumenta, acta et alas / scripturas publicas, et quod peius ipsa instrumenta seu eorum notulas a manibus dictorum notariorum violentur /¹² aufertis et vestri officiales abstulerunt, easque dirumpitis et dirumpunt nedum in ipsorum verius / in nostre iurisdictionis preiudicium et iacturam comiendo eis ad mortem, et in locis prelatorum eosdem, / ex conditionis vinculo non dubitant innodare plures violencias, iniurias et molestias in personis /¹⁵ ipsorum notariorum inpendendo. Quare fuit nobis humiliter supplicatum et super predictis debe- / remus congruum iustitie remedium impertiri. Vos vero attendentes quod notarii regia auctoritate / creati possunt per omnia loca infra principatum Cathalonie sita recipere et publicare instrumenta /¹⁸ publica, cum de iure notariorum creatio ad solum principem ex sua regalia de iure pertinere / noscatur, et non alteri persone. Ea propter, vobis et unicuique vestrum dicimus expresse^a et precipiendo mandamus / quatenus dictos notarios et eorum quemlibet infra civitates, villa et loca vestra et cuiusque /²¹ vestrum benigne admittendo, eisdem instrumenta publica recipere libere permittatis. Nec circa hoc / aliquas iniurias vel molestias gravamin ipsis notariis inferre modo aliquo per- / mittatis. Scituri quod si contrarium feceritis seu fieri procuraveritis ullo modo, tam pro violatio- /²⁴ ne dicte regalie que constituta est sub speciali protectione pacium et treugarum, quam pro iniuriis / atque dampnis que ipsis notariis inferrentur, cum iidem notarii sint sub earumdem constitutio- / num presidio poniti et constituti penas et processus ipsarum constitutionum, et alias etiam penas /²⁷ a iure imponentis non evadent. Mandantes nichilominus vicesgerenti gubernatoris in / Cathalonia, necnon vicariis et quibuslibet aliis officialibus Regiis, quatenus ad requisitionem / dictorum notariorum vel alicuius eorum qui contra presentem nostram provisionem dampnum, /³⁰ iniuriam aut molestiam passus fuerit sive passi contra illos qui talia facere presumerint / vel tempore preterito iam fecerunt tam per processum pecis et treuge predictum quam aliis viis et / modis quibus poterint procedant viriliter et potenter prout de iure et iuxta dictas constitutio- /³³ nes fuit faciendum. Taliter super hiis se habendo quod dicti notarii ad nos non habeant pro / premissis recurrere. Iterato et quod iura regia remaneant a predictis illesa, totaliter et deffens- / sa, et quod ceteri eorum pena perterriti similia facere perorescant. Datum Barchinone, vicesimos /³⁶ prima die aprilis, anno a Nativitate Domini millesimo ccc^o sexagesimo sexto. Jacobus, cancellarius.

a. «expresse» interliniat.

7

1373, octubre, 23. Barcelona

Amb motiu dels grans perjudicis que les decisions del concili de Tarragona de 1367 ocasionaren als drets reials, i també de la postura intransigent de l'arquebisbe, el rei Pere III actua amb duresa. Ordena que cap dels seus súbdits no acudeixi a notaris o persones eclesiàstiques a fi d'atorgar escriptures, sota la pena de la pèrdua del cos i dels béns.

AHCC, Fons Notarial, ORCNC, pàgs. 33 i 34.

Nos Petrus Dei gratia rex Aragonum, Valentie, Maiorice, Sardine et Corsice, comesque / Barchinone, Rossilionis et Ceritanie. Quamquam ex varietate negotiorum occurrentium circa /³ plurima distrahamur ad propellendum tamen patrimonii nostri lesiones et preiudicia, eo / maiori reddimur attentione solliciti quo ipsum potiori zelari tenemur affectu velut illud / a quo status nostre dependet regie dignitatis sane non est diu Archiepiscopus Tarracone /⁶ et alii sui concilii qui tanquam Dei servitio destinati sua deberent querere absque dispendio aliorum / et potissime nostre domus regis a qua veneranda Tarraconensis ecclesia et eius suffragatione / beneficiorum et gratiarum susceperunt ac suscipiunt amplas dotes percunctantes temporalium /⁹ tenti libidine qualiter regalias et iura nostra possent obrepere et ecclesiasticam augere consti- / tutionem non erubuerunt nec veriti fuerunt edere et servari facere, subsequenter: «Cum / nullus in alienam segetem ponere debeat suam falcem»,¹ approbationi huius sacri concilii quoscumque /¹² notarios vel scribas publicos qui in locis in quibus notarie seu scribanie ad prelatos, / abbates, ecclesias vel rectores eorumdem sive alias personas ecclesiasticas pertinent instrumenta, testamenta vel / quoscumque alios contractus deinceps receperint excommunicationis vinculo innodamus ea fe- /¹⁵ cerint de expressa licentia de qua apparverint eorumdem instrumentaque et alia sic confecta careant / roboris firmitate quia fraus et dolus nulli debent patrimonium impertiri. Post cuiusqui- / dem constitutionis publicationem que regalias et iura nostra obreperit et absorbet /¹⁸ multipliciter nos adhibentes circa hoc patientie virtutem quam potuimus prestelati fuimus / huiusque si archiepiscopus et alii predicti suum agnoscentes et corrigentes errorem constitutionem / preinsertam veluti manifestem iniustissimam ac nobis intollerabilem revocarent et statum^a /²¹ reducerent imprimevum ut sic erga premissa alius non deberet remedium interponi / verum cum ipsi revocationem pretenam facere non ceraverint. Qui immo in eorum persistentes proposito / constitutionem iamdictam servari fecerint et faciant prout ante novisque morbis nova conveniant, /²⁴ antidota preparari pro tanto indemnitatem et conservatione regaliarum et iurium nostrorum in- / ducti statuimus, ordinamus ac providemus huius serie quod nullus cuiusvis status et conditionis existat,^b iuris- / dictioni ac dictioni nostre et carissimi Primogeniti nostri subiectus, audeat seu presumat de /²⁷ cetero instrumenta, testamenta seu contractus ullus in posse notariorum seu scriptorum prelatorum, abbatum / ecclesiarum vel rectorum earum seu aliarum quorumcumque perso-

narum ecclesiasticarum facere vel firmare, sub pena / amissionis corporis et bonorum cui absque ulla spe venie ipsum incontinenti ipso facto et iure /³⁰ volumus subiacere. Mandantes per eandem de certa scientia et expresse universis et singulis officialibus / nostris et dicti carissimi Primogeniti nostri, presentibus et futuris, sub pena nostre gratie et mercedis quatenus / ordinationem statutum et provisionem nostra huiusmodi observent et observare faciant inconcusse faciendo /³³ ea ut omnibus melius innotentas in locis iurisdictionibus eorum subiectis die fori, et alias voce / preconis publice nuntiari, rexequendo penam predictam in omnes illos quos ipsam noverint / incurrisse, in cuius rei testimonium presentem fieri et nostro sigilo iussimus comuniri. Datum /³⁶ Barchinone, xxiii die octobris, anno a Nativitate Domino millessimo ccclxx tertio. / Visa Rex. Provisa.

1. Segon concili provincial presidit per l'arquebisbe P. Clasquerí, celebrat a Tarragona el dia 13 de febrer de 1367. Publicat a «*Constitutionum Provincialium Tarraconensium*», lib. II, tít. V, cap. II, pàg. 83.

- a. segueix «tum» ratllat.
- b. «existat» interliniat.

8

1374, agost, 24. Barcelona

Pere III dóna llicència als súbdits dels llocs reials que acudien als mercats de Sanauja i de Guissona, pertanyents a la diòcesi d'Urgell, perquè puguin acudir als notaris eclesiàstics a atorgar escriptures tal com s'acostumava a fer. A condició, però, que l'actuació dels notaris reials sigui completament respectada en aquests llocs.

AHCC, Fons Notarial, ORCNC, pàg. 35.

Nos Petrus Dei gratia rex Aragonum, Valentie, Maiorice, Sardine et Cordice, comesque Barchinone, Rossilionis et Ceritanie.^a Attendentes pro parte Episcopi et ecclesie urgelliense, / quorum sunt loca de Sanahuya et de Guissona fuisse nobis humiliter supplicatum ut cum eo /³ quia dudum Archiepiscopus Tarrachone cum aliis prelatiis suffraganeis suis ordinaverat quod nullus /notarius regia auctoritate, sub excommunicationis in cursu, auderet recipere instrumenta in locis ecclesiarum in quibus / ecclesia suum habet notarium,² statuerimus ac providerimus quod nullus cuiuscumque status et conditionis existat /^o iurisdictioni ac ditioni nostre subiectus aliquos contractus^b in posse notariorum aut quarumcumque personarum ecclesiasticarum / facere vel firmare, sub pena amissionis corporis et bonorum.³ Et notarii dictorum locorum qui sunt / inibi pro dictis episcopo et ecclesia sunt assueti recipere et confitere testamenta et alia instrumenta in dictis /^o locis et eorum terminis. Et cum contingit aliquos nostros subditos mercatores, aut alios / velle aliquos inhire contractus in dictis locis, vel aliter ex eisdem, non audent, metu dicte / nostre ordinationis penalis, nec sit aliquis

notarii regia auctoritate in dictis locis, ob quod /¹² ipsi nostri subditi sunt impediti et dampnum inde ac detrimentum evidens patiantur, / dignaremur eis super hoc de congruo remedio providere. Nos igitur, Huiusmodi supplicationi / favorabiliter annuentes, et talia dampna nostris subditis vitare volentes, cum presenti /¹⁵ carta nostra universis et singulis volentibus in dictis locis vel aliter ipsorum quosvis contrac- / tus inhire licentiam et facultatem plenariam elargimur eos firmandi et faciendi, necnon / testamenta et codicillos condendi et alia instrumenta in posse notariorum dictorum locorum, prout /¹⁸ ante ordinationem nostram facere consueverunt et potuerunt ordinatione ipsa, quam quo / ad hoc locum non habere disponimus nullatenus obsistente. Volumus tamen quod, huiusmodi non obstante / licentia, notarii habentes auctoritatem nostram possint in eisdem locis et eorum terminis recipere /²¹ testamenta, codicillos et etiam instrumenta quorumcumque contractuum. Quodque si prohibeatur eisdem / licentiam hec non prosit supplicantibus antedictis. Mandantes per eandem universis et / singulis officialibus nostris ordinariis et delegatis, presentibus et futuris, quatenus /²⁴ habeant nostram licentiam firmiter observando, contra eam non veniant quavis causa. / In cuius vei testimonium, presentem fieri iussimus nostro sigillo pendenti munito. Datum / Barchinone XXIII die augusti, anno a Nativitate Domini MCCC septuagesimo quarto, /²⁷ regni que nostri XXXVIII. Visa Rex. Provisa.

1. Es troba també a l'ACA, reg. 926, fs. 139v-140r, i a la Biblioteca de Catalunya, mss. 216-Miscel·lània jurídica, fol. 164. Aquest darrer publicat per PONS GURI, J. M.: *El testamento parroquial gerundense en el siglo XIV*, Anales del Instituto de Estudios Gerundenses, Girona, 1963, pàg. 198.

a. «...Valentie, Maiorice... et Ceritanie», interliniat.

2. Segon concili provincial presidit per l'arquebisbe Pere Clarquerí, celebrat a Tarragona el dia 13 de febrer de l'any 1367. Publicat al recull de les «*Constitutionum Provincialium Tarraconensium*», Tarracone, 1953, lib. II, tit. V, cap. II, pàgina 83.

b. «contractus» interliniat.

3. Vegeu AD 51.

9

1387-1395¹

Jaume Martorell, notari de Cervera, ha estat acusat pel bisbe d'Urgell per haver lliurat escriptures a Torrefeta, lloc de la parròquia de Guissona. Demana l'ajuda del rei i la seva intervenció a fi d'acabar amb aquest menyspreu dels drets reials.

AHCC, Fons Notarial, ORCNC, pàgs. 89 i 90.

Molt excellent e poderós Senyor.

A la vostra molt gran excellència humilment demostre lo vostre humil Jacme /³ Martorell, notari de Cervera, que lo reverent bisbe d'Urgell, o son vicari spiritual, / a instigació e inoportunitat d'en Jacme Cortes, per auctoritat de vostra Senyoria notari, / lo qual per auctoritat del dit bisbe

regeix la scrivania de Guissona, no duptates /⁶ ocupar e disminuir les regalies vostres, les quals, entre les altres, són que vos / Senyor creats notaris per tota vostra senyoria, los quals per auctoritat vostra, Senyor, / prenen cartes per tots los lochs de vostres regnes e terres ni aguardat que los notaris /⁹ havents vostra auctoritat han acostumat de penre cartes en lo loch de Torrafeyta / e altres lochs de la parròquia de Guissona e de tot lo dit bisbat d'Urgell per tal / com lo dit supplicant axí com a notari creat per vostra Senyoria ha reebudes /¹² alsunes cartes en lo dit loche de Torrefeyta, quis diu parròquia de Guissona / de la vegueria de Cervera, donant spay de vi dies al dit supplicant de revocar ço / que en recepció de les dites cartes havie procehit o de pagar la injúria que a ell o /¹⁵ a son fiscal afferme ésser feta e encara messions e despeses allegant una consti- / tució provincial que sobre açò afferme ésser feta en lo concili de Tarragona.² En la / letra citatòria que li ha feta passats los dits vi dies ha declarada contra /¹⁸ lo dit supplicant la constitució de Tarragona. E com açò sie gran interès^a / de vostra Senyoria e disminució gran de vostres regalies, lo dit supplicant recorre / a la vostra molt alta Senyoria denunciant lo dit gran perjudici. E a la vostra molt /²¹ excellent altesa humilment supplique que sie vostra mercè, Senyor, de provehir per tal / forma que les vostres regalies no sien disminuïdes e lo dit supplicant per lo dit / vet ni en altra manera per lo dit bisbe, no sie inquietat majorment, Senyor, /²⁴ com ja per Senyor Rey en Pere, de bona memòria pare vostre, sabent lo gran perjudici que per / la dita constitució allegada era fet a ses regalies, per indempnitat de aquells / sobre açò, féu certa provisió ab sa letra.³ E no resmenys Senyor, sie vostra mercè de /²⁷ provehir que avia dels notaris havents auctoritat vostra o a lur requesta o inoportuni- / tat aytais perjudicis a les vostres regalies no sien feyts com sie cosa inconve- / nient que aquelles que vostres regalies deuen mantenir e defendre se forcen celles /³⁰ perjudicar o offerre la provisió, Senyor, quel dit Senyor Rey pare vostre hi féu, és / de la tenor següent: Nos Petrus etc. Gubernator Cathalonie cum consilio domini Regis recognoscat predicta et ex / parte domini Regis provideat vel dicto domino relationem faciat de premissis.

Provisa pro domino Rege, XIII / februarii.

1. Datem el document durant els anys del regnat de Joan I.
2. «Const. Provinc. Tarrac.», lib. II, tit. V, cap. II, pàg. 83.
- a. «interessar» a l'original.
3. Vegeu AD 51.

1387-1395¹

*Jaume Martorell, notari de Cervera, reitera la seva petició al rei.
Aquesta carta és una còpia simplificada de l'anterior.*

Molt alt, excellent e poderós / Senyor.

³ A la vostra molt gran excellència humilment demostre lo vostre humil Jacme / Martorell, notari de Cervera, que per tal com lo dit supplicant axí com a notari / citat^a per vostra Senyoria ha rehebudes alsunes cartes en lo loch de Torre- /⁶ feyta de la vegueria de Cervera, lo reverent bisbe d'Urgell, o son vicari perpétuo / spiritual, no sguardants ocupar e disminuir Regalias vostras, les quals, / entre les altres, són que vós Senyor creats notaris per tota vostra Senyoria. /⁹ Los quals, per auctoritat vostra, Senyor, prenen cartes per tots los lochs de vostres / Regnes o terres ni sguardant que los notaris havents vostra auctoritat han acostu- / mat de penrrre cartes en lo dit loch de Torrafeyta e altres lochs de la parrò- /¹² quia de Guissona e de tot lo dit bisbat d'Urgell, donat spay de vi dies / al dit supplicant de revocar ço que en recepció de les dites cartes havie proce- / hit e de pagar la injúria que a ell o a son fiscal aferme ésser feta e encara mes- /¹⁵ sions e despeses allegant una constitució provincial que sobre açò aferme ésser feta / en lo concili de Tarragona.² En la letra citatòria que li ha feta passats / los dits vi dies ha declarada contra lo dit supplicant la constitució de Tarragona. /¹³ E com açò sia de gran interès de vostra Senyoria e disminució gran de vostres / Regalies, lo dit supplicant recorre a la vostra molt alta Senyoria denunciand^b / lo dit gran perjudici. E a la vostra molt excellent altesa humilment supplica /²¹ que sia vostra mercè, Senyor, de provehir per tal forma que les vostres Regalies no sien di- / minuydes e lo dit supplicant per lo dit vet ni en altra manera per lo dit bisbe, no / sia inquietat majorment, Senyor, com ja per lo senyor Rey en Pere, de bona me- /²⁴ mòria pare vostre, sabent lo gran perjudici que per la dita constitució allegada / era fet a ses Regalies féu certa provisió ab letra sua de la tenor següent: / Nos Petrus etc.³

1. Datem el document durant els anys del regnat de Joan I. Segurament, però, és posterior a l'altra carta que aquest notari dirigeix al rei (vegeu AD 53).

a. «citat» interliniat.

2. «Const. Provinc. Tarrac.», lib. II, tít. V, cap. II, pàg. 83.

b. «denunciam» a l'original.

3. Vegeu AD 51.

11

1392, febrer, 20

Antoni d'Agramuntell, procurador fiscal de Catalunya,¹ davant el menyspreu de la jurisdicció reial que protagonitzen els eclesiàstics basant-se en una constitució de Tarragona, demana al rei Joan I que es deliberi de nou sobre aquestes qüestions, que es proclami la provisió del rei Pere i que es faci justícia.

Molt al Senyor.

A la vostra molt gran excel·lència humilment demostra Anthoni d'Agramuntell, /³ procurador fiscal de la Governació de Cathalunya, que per los grans prejudicis que a les Re- / galies del Senyor Rey eren fetes per vigor de una constitució feta en lo concili de / Tarragona,² lo Senyor Rey Pere, de bona memòria, féu la provesió subsegüent: /⁶ Nos Petrus, Dei gratia etc.³

E com la dita provisió jas sie plenament fos publicada ab veu de crida sia obli- / dada e los officials ecclesiàstichs indistinctament observen la dita constitució, e de fet, /⁹ per vigor de aquella, procesquen contra lo notari havents auctoritat Reyal en gran disminució / de les regalies vostres, Senyor. E los dits evantaments se façen a instigació de alscons / notaris reials qui arrenden e tenen scrivanies de bisbes e altres persones ecclesiàstiques, /¹² per ço lo dit procurador fiscal denuncia a la vostra excel·lència lo dit perjudici de vostra rega- / lia supplican que la dita provisió reyal sia novellament publicada e contra los / notaris per auctoritat citats qui oblidants vostre benefici de altra auctoritat usen e los /¹⁵ dits prejudicis procuren e insten, sia feta deguda provisió en tal manera que les vostres / regalies sien de tota lesió preservades, maiore deliberatione indiget an sit / fiendum quod supplicantur quarum prehabito consilio oportuno providebit postea deo dante.

/¹⁸ Provisa per Guillelmus de Ballsica, vicarius, / die xx february, anno LXXXII.

1. Anys més tard consta com a notari de Cervera.

2. Segon concili provincial presidit per l'arquebisbe Pere Clasqueri, celebrat a Tarragona el dia 13 de febrer de l'any 1367. Publicat al recull de les «*Constitutionum Provincialium Tarraconensium*», Tarracone, 1953, lib. II, tit. V, cap. II, pàgina 83.

3. Vegeu AD 51.

12

1387-1395¹

Novament, el procurador fiscal de Catalunya es dirigeix al rei perquè freni l'actuació del bisbe d'Urgell. Aquesta vegada, el bisbe ha excomunicat alguns notaris reials. Antoni d'Agramuntell reitera la petició que es proclami la provisió que va fer el rei Pere III.

AHCC, Fons Notarial, ORCNC, pàgs. 91 i 92.

Princeps serenissime sicut Regia serenitas deffendere tenetur vi oppressos / et afflictos sic Regia serenitas tenetur iura Regni ad Regiam magestatem /³ spectantia deffender, verum cum in sinodo per Archiepiscopum tarraconensis, quondam, / celebrato facta fuerit et ordinata quedam constitutio^{a2} continens in effectu ne / episcopi ceterique prelati neque

rectores ecclesiarum predicti archiepiscopatus permetterent infra /⁶ territorium eorundem in quibus scribanias haberent notarios Regie Magestatis / conficere aliqua instrumenta et casu quo aliqui scribe sive notarii publici qui in predictis territoriis sive locis in quibus notarie seu scribanie ad dictas personas ecclesiasticas pertinerent, publicas aliquas conficerent seu reciperent scripturas, Regiam auctoritate eo ipso vinculo / excommunicationis sint innodati, nec non quod eo ipso talia instrumenta Regia auctoritate recepta / carerent et careant roboris firmitate cumque princeps serenissime ad Regiam servitutem quod noscatur pertinere creare notarios et eius concedere auctoritatem per totam eius ditionem / predicta instrumenta recipere et conficere quibus receptis fides datur plenaria et a contibus / est danda. Nunc virtute dicte constitutionis ecclesiastice vestra potestas restringitur /¹⁵ Regalia vestra leditur quia dicti notarii per totam vestram ditionem publica instrumenta ne / quunt recipere. Necminus virtute dicte constitutionis ecclesiastice vestra potestas et regalia / corrigitur restringitur quia quod virtute eiusdem factum est anichilatur quod absurdum est /¹⁸ dicere ob quod Regia magestas illustris Regis Petri, genitoris vestri, recolende ac sacre memorie duxit sic statuendo ordinationi: Nos Petrus Dei gratia etc.³ legatur. / Qua ordinatione non obstante, predictae persone ecclesiasticas et specialiter Episcopus /²¹ urgellensis ac persone ecclesiasticas eidem subiecti, paternam provisionem predictam / vilipendendo in prejudicium sacre Regie magestatis et eius Regaliorum / dispendium atque jacturam prejudicium pariter atque lesionem predictarum Regaliorum /²⁴ plures notarios publicos Regia auctoritate monuit virtute dicte constitutionis /²⁵ Tarracone ut denotatur per litteram sequentem Jacobus Fabre, etc. / aliquos ex eisdem excommunicavit et alios ex eisdem inivate fuerint a Deo quod /²⁷ conficere instrumenta ausi non erant dubitantes ne caperentur ab eisdem vel ex / comunicarentur. Qua propter Anthonius de Acrimuntello, fisci procurator anteface / Regie magestati, supplicat predictam eidem denunciando et exponendo quatenus /³⁰ eadem dignetur super predictis taliter providere ut dicte Regalie in futurum conserventur /³¹ et ut premitur sic non ledantur et alia taliter super premisis statuere et ordinare ne predictae persone ecclesiastice in posterum similia presumant attentare.

1. Datem el document durant els anys del regnat del rei Joan I. Segurament, però, aquesta carta serà posterior a la que va dirigir a aquest rei el mateix Antoni d'Agramuntell el dia 20 de febrer de 1392 (vegeu AD 55).

a. segueix «coni» ratllat.

2. «Const. Provinc. Tarrac.», lib. II, tit. V, cap. II, pàg. 83.

3. Vegeu AD 51.

13

1388-1395¹

Finalment, el rei intervé en la causa establerta entre el notari de Cervera Jaume Martorell, i el bisbe d'Urgell. Demana al bisbe que es faci una revisió de la constitució del concili provincial

de Tarragona del 1367 i que revoqui el procés contra Jaume Martorell.

AHCC, Fons Notarial, ORCNC, pàgs. 93 i 94.

Johannes etc., venerabilis in Christo Patri Galcerando,² divina providentia Episcopo urgellensis. / Salutem et dilectionem. Oblata nobis per fidelem nostrum Jacobum Martorelli, notarium Cervarie, /³ suplex petitio continebat quod licet notarii auctoritate creati in villa et aliis locis parrochie / Guissone, vestre diocesi, recipere consueverunt ab antico instrumenta et contractus quotlibet / a tanto citra tempore quod memoria hominum in contrarium non existit verum tamen /⁶ quia ipse Jacobus, qui notarius est nostra auctoritate creatus in loco de Torrafeyta, dicte / parrochie, quedam protestationum et requisitionum recipit instrumenta vos vicarius genera- / lis predictus niis ipsi Jacobus pareat eundem citationi ei facte revocationem continens /⁹ instrumentorum per eum receptorum in ipsum Jacobum locum habere constitutionem sacri / concilii Tarracone³ non advertendo quanto nostre Regalie sunt care nobis et quanto / eas obripientes infanter iustitiam et decus nostre Regie magestati sane quia ad /¹² propellendum nostre patrimonii lesionis et preiudicia ea maiori reddimur / attentione solliciti quo ipsum pociori zelari tenemur affectu veluti illud / a quo statutus nostre dependet Regie dignitatis prospicientes quod notariorum /¹⁵ citatio^a ad nos solum velut principem et dominum pertinet et spectat. Quod que vobis / non licet Regalias et iura nostra absorbere a quo nostris beneficia re- / cipisse nec ecclesia Tarracone aut alii sui concilii qui suis deberent terminis /¹⁸ concentari ad constitutionem aliquam procedere debuimus in aliorum lesionem / et pressertim domus Regie a qua non ignorat amplas dotes diversi mode / recepisce quorum in memores non erubuerunt dicte nostre Regalie per consti- /²¹ tutionem per eos super hiis editam inferre non modicam lesionem volentes / super hiis adhibere ad presens patientie virtutem cum aliis iuste pro vestra Re- / galia resucegranda et conservanda procedere valeremus vobis et utrique vestrum dictum /²⁴ et expresse mandatum quatenus notarios auctoritate nostra creatos in recipiendis / et conficiendis instrumentis in locis vestre diocesi minime impediatis set / instrumenta quecumque in ipsis locis per eos recipi et confici libere permutatis /²⁷ pro ut eis est promissum de iure et est antiquitus assuetum. Et proces- / sus quoscumque pro predictis inceptos et factos contra dictum Jacobum Mar- / torelli et alios quoscumque notarios nostra auctoritate citatos, visis presentibus /³⁰ revocetis alio quin scire vos volumus quod pro conservatione iurium et Re- / galiarum nostrarum indempnitate ipsarum talia curabimus remedia adhibere / pro dicte nostre Regalie intacte ac illese persistent et vos talia atten- /³³ tasse merito penitebit. Datum.

1. Datem el document entre l'any 1388, en què el bisbe Galceran accedeix a l'episcopat, i el 1395 quan finalitza el regnat de Joan I.

2. Galceran de Vilanova, bisbe d'Urgell durant els anys 1388-1415.

3. «Const. Provinc. Tarrac.», lib. II, tít. V, cap. II, pàg. 83.

a. «citatio» interliniat.

14

1392, febrer, 16. Barcelona

A petició de Jaume Martorell, notari de Cervera que actua en el lloc de Torrefeta, de la parròquia de Guissona, el rei ordena al bisbe d'Urgell que no impedeixi rebre instruments als notaris que ho són per autoritat reial en els llocs de la seva diòcesi i que revoqui el procés establert contra aquest notari.

AHCC, Fons Notarial, ORCNC, pàgs. 36 i 37.

Johannes Dei gratia rex Aragonum, Valentie, Maiorice, Sardinie et Corsice / comesque Barchinone, Rossilionis et Ceritanie, venerabili in Christo Patri Galceran- /³ do, divina providentia episcopo urgellensis,¹ necnon et Jacobo Fabri eius vicario generali. / Salutem et dilectionem. Oblata nobis per fidelem nostrum Jacobum Martorell, notarius Cervarie, / suplex petitio continebat quod licet notarii nostra auctoritate creati in villa et aliis locis /⁶ parrochie de Guissona, vostre diocese, recipere consueverint ab antiquo instrumenta et / contractus quodlibet a tanto tempore quod memoria hominum in contrarium non existit. / Quia tamen ipse Jacobus, qui est notarius nostra auctoritate creatus, in loco de Torraffeyta, /⁹ dicte parrochie, quedam protestationum et requisitionum recepit instrumenta vos vicarius generalis / predictus nisi ipse Jacobus pareat citationi ei facte revocationem continenti instrumentorum / per eum receptorum in ipsum Jacobum declarastis locum habere constitutionem sacri concii- /¹² lii Tarracone² non advertendo quanto nostre regalie sunt care te quanto eas^a abripiantes / nobis inferunt iniuriam et dedecus nostre regie magestati sane quia ad propellandum / nostri patrimonii lesionis et preiudicia ea maiori redduntur attentione solliciti, quo /¹⁵ ipsum potiori zelare tenemur affectu, vel uti illud a quo status nostre dependet re- / gie dignitatis propitiens quod notariorum creatio ad nos solum vel ut^b principem / et dominum pertinet et spectat. Quodque vobis non licet regalias et iura nostra obser- /¹⁸ bare a quo nostris beneficia recepisse nec etiam Tarracone aut alii sui con- / cillii qui suis deberent terminis contentari ad constitutionem aliquam procedere / debuerint in aliquorum lesionem et presertim domus a qua non ignorant /²¹ amplas dotes diversi mode recepisse, quorum inmemores non erubuerunt dicte / nostre regalie per constitutionem per eos super hiis editam inferre non modicam lesionem. / Et volens super hiis adhibere ad presens patientie virtutem cum alias iuste /²⁴ pro nostra regalia reintegranda et conservanda procedere valeremus, vos re- / quirimus vobisque et utrique vestrum dicimus et expresse mandamus^c quatenus notariis auctoritate nostra crea- / tos in recipiendis et conficiendis instrumentis in locis vostre diocesis minime inpe- /²⁷ diatis sed instrumenta quecumque in ipsis locis per eos recipi et confici libere permit- / tatis, prout eis est permissum de iure et est antiquitus assuetum. Et processus / quoscumque pro predictis inceptos et factos contra dictum Jacobum Martorelli et alios /³⁰ quoscumque notarios nostra auctoritate creatos, visis presentibus revocetis, alio quin scire / vos volumus quod pro conservatione iurum et rega-

liarum nostrarum et indempnitate / ipsarum talia creabimus remedia adhibere quod dicte nostre regalie intacte ac /³³ illese persistent, et vos talia actentasse merito penitebit. Datum Barchinone, / xvi die februari, anno a Nativitate Domini millesimo trecentesimo no- / nagesimo secundo. Petrus Ça Calm. /³⁶ In communi xxviii. Provisit.

1. Galceran de Vilanova, bisbe d'Urgell durant els anys 1388-1415.
2. «Const. Provinc. Tarrac.», lib. II, tít. V, cap. II, pàg. 83.
 - a. «eas» interliniat damunt d'«es» ratllat.
 - b. segueix «illud» ratllat.
 - c. «mandamus» interliniat.

15

1387-1395¹

El rei ordena a Jaume Cortés, notari de Guissona, que en el termini de deu dies es presenti davant del governador de Catalunya, sota la pena de mil florins d'or, per haver usurpat els drets reials.

AHCC, Fons Notarial, ORCNC, pàgs. 94 i 95.

Johannes etc., fideli nostro Jacobo Cortes, notario habitatore ville / Guissone.² Salutem et gratiam. Quia super reintegracione quorumdam /³ Regalium nostrarum que pro nonnullis ut dicitur minus debite opprimittur et / verius usurpatur vos necessarium habebamus pro tanto vobis dicimus / et mandamus, sub pena mille florerium auri nostro erario aplicandorum, /⁶ quatenus infra decem dies ab huiusmodi presentacione in antea computandos / coram Gubernator Cathalonie hec necessarium duximus comittendum / certis personaliter compere alia sciatis efirimo quod a bonis vestris dictam pe- /⁹ nam irremisibiliter exhigi faciemus, vosque de inobedientiam rigide / puniemus. Datum.

1. Datem el document durant els anys del regnat de Joan I.
2. Sabem que aquest notari reial tenia arrendada l'escrivania episcopal de Guissona (vegeu AD 53).

16

1392, agost, 7. Monestir de Pedralbes

Sota la pena de privació de l'ofici i de mil morabatins, el rei Joan I estableix que cap notari reial no arrendi escrivanies

eclesiàstiques. Ordena, també, l'observança de la provisió que va fer el seu pare Pere III.

AHCC, Fons Notarial, ORCNC, pàg. 38.

Nos Johannes Dei gratia rex Aragonum, Valentie, Maiorice, Sardinie et Corsice, comesque / Barchinone, Rossilionis et Ceritanie, nostrorum predecessorum illustrium providas ordinationes et statuta /³ rimantes per que regna et terre nostro subiecte imperio fuerunt huc usque salubriter guber- / nata et iura ac regalie nostre a lesionibus et preiudiciis preservata, nostro advenit conspectui / littera quedam per illustrissimum dominum Rege, alte recordationis patrem nostrum, edita huius seriei: /⁶ «Nos Petrus Dei gratia rex Aragonum, Valentie, Maiorice, Sardinie. Quamquam ex varietate^a negotiorum occurrentium circa plurima distrahamur / ad propellendum»,¹ tamen iam est superius inserta. Verum cum preinserta dicti domini genitoris nostri provida ordi- /⁹ natio per diurnitatem temporis et non usum sit oblita, et clericorum aviditas quibus mundum /³ non sufficit univrsus saturata non fuerit, imo fimbrias suas in premissis extendere continue non ex / pavent, propterea cupientes morbo huic pestifero salubriter providere volumus, statuimus et mandamus, /¹² preinsertam litteram tanquam conservatricem iurium et regaliarum nostrarum ab omnibus iusta eius seriem observari, / sane quia aliqui nostra auctoritate notarii scribaniis prelatorum, rectorum^b et aliarum perdonarum ecclesiasticarum, arrendantes / beneficii a nobis accepti facti immemores iura et regalias nostras oppremunt et ipsarum scribaniarum iura per /¹⁵ fas vel neffas ampliant et dilatant, quod nostra auctoritate faciunt ecclesie iuribus applicantes, statuimus et etiam / ordinamus quod nullus nostra auctoritate notarius scribaniis seu notarias prelatorum rectorum, seu aliorum quorumvis / personarum ecclesiasticarum arrendare, vel in eisdem scribere vel instrumenta aut alios quosvis contractus seu actus /¹⁸ publicos facere vel recipere audeat seu presumat, sub pena privationis notarie officii per nos nostrosque / predecessores eisdem dati seu concessi, a quo ipso facto privatos esse volumus et decrevimus cum presenti / et penam mille morabatinorum pro vice^c qualibet^d qua contrafecerint ipsos, volumus incurrisse fisco nostro quo- /²¹ ciens comissa fuerit applicanda. Mandantes per hanc eandem gubernatori nostro generali Gubernatori / Cathalonie, ceterisque officialibus nostris, presentibus et futuris, sub ira et indignationis nostre in cursu, quatenus / ordinationem et statum ac privationem nostras huiusmodi firmiter observent, et faciant inviolabiliter observari, /²⁴ et ne sub ignorantie nubilo ab eorum observatione quisquam valeat excusari easdem in die fori in / locis iurisdictionis ipsorum faciant voce preceonis solempniter publicari, et a contrafacientibus dictam penam / exhigant indilate. In cuius rei testimonium presentem fieri et nostro sigillo iussimus communiri. Datum in /²⁷ monasterio de Predalbis, septima dia augusti, anno a Nativitate Domini MCCCCLXXX secundo. Provisa.

- a. «varietate» interliniat damunt de «vitate» ratllat.
- 1. Vegeu AD 51.
- b. «rectorum» interliniat.
- c. «vice» interliniat.
- d. «vice» ratllat.

17

1451, març, 4. Vilafranca

La reina Maria intervé en la querella que hi ha entre l'oficial eclesiàstic de Guissona i els notaris de Cervera, Llorens Perull i Andreu d'Agramuntell. Ordena a aquell que en el termini de 3 dies revoqui les excomunicacions contra aquests notaris.

AHCC, Fons Notarial, ORCNC, pàgs. 81, 82 i 83.

Maria Dei gratia regina Aragonum, Sicilie / citra et ultra Farum, Valentie, Hierusalem /³ Hungarie, Maiorice, Sardinie et Corsice, / comitissa Barchinone, ducissa Athenarum ac / Neopatrie, ac etiam comitissa Rossillionis et Ceri- /⁶ tanie, locumtenentis generalis serenissimi domini Regis viri / et domini nostri carissimi, dilecto nostro officiali ecclesiastico / ville Guissone seu eius locumtenentis e, aliis quibusvis ad /⁹ quos subscripta pertineant seu pertinere noscantur. Salutem. / et dilectionem. Pro parte fiscii regii procuratoris necnon / Laurentii Perull et Andree Agramuntell, ville Cervarie /¹² regia auctoritate notariorum per totam terram et dominationem / domini Regis, gravis ad nos querela delata est. Quod licet / ipsi notari et alii universi et singuli regiam auctoritatem /¹⁵ habentes de iure ac consuetudine ac iuxta constitu- / tiones Cathalonie generales et prachmaticas / sanctiones regias usi fuerint et sint, sicuti libere /¹⁸ possunt in universis et singulis civitatibus, villis, / castris, locis et curiis, principatus Cathalonie, / tam regiis quam prelatorum, baronum et aliorum quorum- /²¹ cumque recipere ac conficere instrumenta et acta, quorumcumque / contractuum et etiam requisitionum et protestationum, / necnon etiam testamenta, codicillos et alias publicas /²⁴ et auctenticas scripturas. Et ita alias fuerit sepius in / contradictorio iudicio obtentum ac semper et inconcusse / observatum ex quadam regalia et preheminencia de preceptus /²⁷ dicti domini Regis. Nichilominus tamen vos hiis diebus / non longe decursis cum dicti Laurentius Perull et An- / dreas Agramuntell, notarii auctoritate regia antedicta, acces- /³⁰ sissent ad dictam villam Guissone et ibidem requisiti / recipissent prout eis et eorum utique licent atque licet / auctoritate eadem quedam instrumenta quarundam requisitionum et /³³ protestationum contra eos et utrumque eorum alteram causam / excomunionis et interdicti sententias fulminastis declarastisque / ut asseritur, quid molestius gerimus constitutiones sacri /³⁶ consilii Terrachonensis¹ adversus illos locum haberi, et / sich pro predictis a divinis cessatis et cessare fecistis /et facitis in locis ubi predicti notarii conquerentes fuerit /³⁹ et sunt personaliter residentes, non sine maximo preiudicio / et usurpatione regie iurisdictionis regaliarum, quod et prehe- / minenciarum dicti domini regis et nostri, dictorumque notariorum /⁴² conquerentium notario decontinenti. Quarum cum per predictum / per vos processa et evantata ut predictur regie interdictioni / ac nostre preheminencis ac regaliis non modicum detra- /⁴⁵ hatur, videantur que predicta usurpativa et perturbativa / ipsarum interdictionis preheminenciarum et regaliarum supplican- / tibus, inde nobis predictis fiscii regii procuratori Laurentio Perull /⁴⁸ et Andrea Agramuntell, et eorum quolibet vos et quolibet / vestrum requirimus et

monemus exortantes quatenus predictas / excommunicationes contra eosdem Laurentium et Andream per vos /⁵¹ ut prefertur fulminatas et declaratas processusque et / cessationem divinatorum et omnia alia per vos contra dictos / notarios conquerentes processa et evantata infra tres /⁵⁴ dies post presentationem huiusmodi immediatis sequentes / rebocetis et ad pristinum reducatis statum, absolvendo eosdem / ab ipsis excommunicationum suis cum effectu. Et inde a similibus /⁵⁷ ab scriventes predictos, et alios quoscumque notarios, ipsa arte / notarie ac regia auctoritate sibi a dicto domino Rege seu nobis / concessa libere uti sinatis ac etiam permittatis. Verum si /⁶⁰ aliquas pretenditis habere causas ac rationes propter quos / premissa vobis licuerit seu licere facere illas reniatis / in banche regio coram nobis proposituri et alegaturi /⁶³ hostenssurique etiam processus et acta per vos super premissum / factas et facienda ac daturi ratione quomodo et qualiter de iure, talia / vobis facere licuit atque licet infra sex dies post factam /⁶⁶ vobis de huiusmodi presentationem immediatis et continue se- / quentes. Aliter enim lapsis dictis sex dies quos [] / precise []² /⁶⁹ pro reintegratione iurisdictionis et preheminiencie ac regaliarum / dicti domini Regis, procedemus contra vos et unumquemque per occupationem temporalitatum et per alia iure et iustitie remedia in si- /⁷² milibus assueta; super presentatione aut presentium dabimus fidem / relationi alicuius iuratum curie vicarii Cervarie, quem / pro illa facienda ad vos accedem mandavimus et mandamus. Datum /⁷⁵ in Villafranca Penenitensi die quarta marci, anno a Nativitate Domini / mcccc quinquagesimo primo.

1. «Const. Provinc. Tarrac.», lib. II, tit. V, cap. II, pàg. 83.
2. Illegible a causa de la humitat.

18

1451, març, 4. Vilafranca

La reina Maria ordena al veguer de Cervera que s'informi detalladament de la querella de l'oficial eclesiàstic de Guissona contra els notaris de Cervera Llorens Perull i Andreu d'Agramuntell. I una vegada finalitzat l'informe l'ha de trametre immediatament a la reina.

AHCC, Fons Notarial, ORCNC, pàgs. 83, 84 i 85.

Maria Dei gratia regina Aragonum, / Sicilie citra et ultra Farum, Valentie, Hierusalem, /³ Hongarie, Maiorice, Sardinie et Corsice, comitissa Barchinone, ducissa Athenarum et Neopatrie, / ac etiam comitissa Rossillionis et Ceritanie, locumtenentis /⁶ generalis serenissimi domini Regis viri et domini nostri carissimi, / fidelibus nostris vicario Cerverie et illius assessoris ac / locatis eorundem. Salutem et gratiam. Expositione procuratoris /⁹ fischalis Regie Curie ac Laurentii Perull et Andree / Agramuntell, notariorum ville Cervarie, intelleximus, / quod etiam et si officialis ecclesiasticus ville Guissone^a /¹² ex eo solum, modo quia dicti / notari

regiam auctoritatem per totam terram et dominonem dicti / domini Regis habentes ea utenda requisiti quedam instrumenta /¹⁵ quarumdam requisitionum et protestationum in dicta villa / Guissone receperunt, uti eis licuit promulgavit contra / eosdem notarios excommunicationis et interdicti sententiam, etiam et /¹⁸ declaravit adversus eos constitutis sacri consilii Terra- / chone locum habere a divinis cessari faciendo in locis / ubi dicti notari resident, vosque tam pro parte fiscii curie /²¹ vostre, quam dictorum notariorum requisiti fuistis, ut de et super / premissis per dictum officialem velut in casu sibi non permissio / et in maximam usurpationem interdictionis rega- /²⁴ liarum iurium et preheminenciarum dicti domini Regis processis / et avantatis et attemptatis informationem seu inquisi- / tionem debitam reciperetis, deffenderetis itaque interdictionem /²⁷ regalias preheminencias et iura predicta et alia per iuris / remedia contra eundem officialem procederetis. Id tamen / facere voluistis ymmo totaliter recusastis et utique re- /³⁰ cusatis. De quibus si vera sint redarguendi nec modo sed / corrigendi venitis et puniendi. Quare supplicantibus / nobis dictum procuratore fischali Laurentio Perull et Andrea /³³ Agramuntell, et eorum quolibet, vobis et utrique vestrum dicimus / et mandamus consulte et de certa scientia sub incursu regie / indignationis et ire, penaque duorum mille florum /³⁶ auri de Aragonia de bonis vestris si contrafeceris ex- / higenda regiaque inferenda erario. Quatenus visis / presentibus de et super omnibus et singulis per dictum officialem /³⁹ ecclesiasticum aut quosvis alias super premissis et circa / ea adversus dictos notarios et utrumque eorum processis, evan- /⁴² tatis et attemptatis diligentem curetis recipere informa- / tionem et illam cum per vos recepta et completa fuerit, / seu copiam eiusdem fidem ferentem, ad nos in continenti /⁴⁵ transmitatis, ad eo ut si^b apporterint pro rein- / tegratione regie iurisdictionis ac iurium regaliarum / et preheminenciarum^c dicti domini / Regis prementionatatis contra dictum officialem et alios /⁴⁸ predictos procedere et evantare valeamus per remedia de- / bita et in similibus assueta. Et alia pro deffenssione / dictarum iurisdictionum iurium regaliarum et preheminenciarum /⁵¹ si et cum requisiti fueritis contra dictum officialem et alios / supradictos procedatis et evantetis iuxta formam prachma- /⁵⁴ ticharum sanctionum regiarum super hiis editarum et per alia iure remedia in similibus assueta alteriusque publicetis / et publicari faciatis per loca solita dicte ville tubis clan- /⁵⁷ gentibus prachmaticas sanctiones predictas et alias quascumque provisiones pro premissis facientes. / Et caveatis attentis ne in premissis desides sitis / aut moretis pro quanto gratiam dicti domini Regis et nostram /⁶⁰ caram habetis, iramque et indignationem ac penam predictam / cupitis non subire. Mandantes etiam ad cautelam / serie cum presentes dicto procuratori et advocato fischalibus /⁶³ vestre curie sub dicta pena quatenus pro interesse quod regium / interitur super hiis partem et instantiam debitam faciant in premissis. / Datum in Villafrancha Penitensis, quarta die /⁶⁶ marcii, anno a Nativitate Domini millesimo quadingentesimo quinquagesimo primo.

In diverssorum locumtenentis II. /⁶⁹ Vidit Andreas Catala pro in thesauraria.

Vidit Auvesa.

Vidit Mitgans.

- a. segueix «recepunt uti eis licuit» ratllat.
- b. segueix «fuerint» ratllat.
- c. segueix «si et cum requisiti fuerit» ratllat.